

Giriş

Eczacılık, hastalara sundukları hizmetin uygun kalitede olmasını sağlamakla yükümlüdür. İyi Eczacılık Uygulamaları uygun kalitede hizmet sunumudur.

FIP'in rolü, ulusal farmasötik kurum/kuruluşlara önderlik ederek ulusal standartların düzenlenmesini hızlandırmaktadır. Toplumun yararına uygulamaların mükemmelleştirilmesine desteklemek sorumluluğunun tüm eczacılar tarafından benimsenmiş olması çok önemlidir. Toplum ve diğer meslek grupları mesleğimiz konusunda karar verirken; serbest ve hastane eczacılığı hizmeti sunulan ortamlarda bu sorumluluğu uygulamaya dönüştürebilme yeteneğimizi esas alacaklardır. Bu dokümanın amacı, serbest ve hastane eczanelerinde hizmet veren eczacıların sunduğu hizmetin değişen şartlara uyumlandırılmasına ulusal farmasötik kurum/kuruluşlar tarafından dikkat çekebilmesini desteklemektir. FIP tarafından üye ülkelerin uymaları gereken standartların belirlenmesi ve minimal gereksinimleri sıralayan bir listenin hazırlanması doğru olmazdı. Uygulamalar ülkeler arasında farklılık gösterir. Ne kadar sürede neler yapabilecekleri ne ülkelerin ilaç ve eczacılık ile ilgili ulusal kurum/kuruluşları karar vermelidirler. İlaç ve eczacılık ile ilgili ulusal kurum/kuruluşlar, eczacıların serbest ve hastane eczacısı rolünü üstlenebilmeleri için eczacılık eğitiminde (ve sonrasında) yetrince donatılmalarını temin etmelidirler. Bunu temin etmek amacı ile eğitimin temel farmasötik bilimin yanısıra içermesi gereken alanlar; ilaçların kullanımı ve etkileri konusunda yeterli bilgi, sosyal ve davranış bilimleri ve eğitimin tüm aşamalarında iletişim becerileridir. Bu dokümanın hedefi, ülke amaçlarının belirlenebilmesini ve ülkeye uygun standartların oluşturulabilmesini sağlayan bir çerçeve oluşturmaktır.

Temel Felsefesi

Eczacılık uygulamalarının amacı, ilaç ve diğer sağlık ürünlerini topluma sunmak ve bunların en uygun şekilde kullanılmasını sağlamak için insanlara yardımcı olmaktır.

Bütünleşik eczacılık hizmetlerine, sağlığın geliştirilmesi ve toplumdaki hastalıkların engellenmesi faaliyetleri de dahildir. Hastalık tedavisi gerektiğinde ise, maksimum terapötik sonucu elde etmek ve istenmeyen yan etkileri önlemek için

hastanın ilaç kullanım kalitesini sağlamak gerekmektedir. Bu hedefe ulaşılması, eczacının tedavi sonuçlarının sorumluluğunu diğer sağlık personeli ve hastalarla birlikte üstlenmesine bağlıdır.

İyi Eczacılık Uygulamalarının Koşulları

- A** - İyi eczacılık Uygulamaları, eczacılık hizmeti sunulan her ortamda eczacının öncelikli olarak hasta sağlığını gözetmesini gerektirir.
- B** - İyi Eczacılık Uygulamaları, eczacılık hizmetlerinin temelinde, ilaç ve diğer sağlık ürünlerinin temin edilmesini, kullanımının izlenmesini, hastaya uygun bilgi ve danışmanlık hizmetinin verilmesini gerektirir.
- C** - İyi Eczacılık Uygulamaları, rasyonel reçete yazılmasında ve ilaçların uygun biçimde kullanılmasında eczanın katkısını gerektirir.
- D** - İyi Eczacılık Uygulamaları, eczacılık hizmetlerinin her birinin amacının bireye dönük olmasını, açıkça tanımlanmasını ve ilgili tüm kesimlere etkin biçimde iletilmesini gerektirir.

Bukoşulları yerine getirmek için:

- Ekonomik unsurların önemli olduğu kabul edilse bile, uygulamaların altında yatan temel felsefe eczacılık mesleğinin unsurlarından oluşmalıdır. •İlaçların kullanımında alınan kararlarda eczacının da katkısı olmalıdır.
- İlaç tedavisine yönelik tüm konularda diğer sağlık personeli (Özellikle hekimler) ile karar ortaklığı sağlanarak, karşılıklı güvenden oluşan işbirliği geliştirilmelidir.
- Diğer eczacılarla mesleki işbirliği sağlanmalıdır. Diğer eczacılar bir rakipten ziyade, eczacılık hizmetlerini iyileştirmeye çalışan birer meslektaş olarak görülmelidirler.
- Eczacılık hizmetlerini karşılayanlarla ilişkiler karşılıklı güven dayalı ve eczacı açısından gerekli özeni gerektiren içinde yürütülmelidir.
- Eczacılık hizmeti sunulan kurumlarda, yönetici

konumundaki eczacı kalitenin tanımlanması, değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi sorumluluğunu paylaşmalıdır.

• Eczacı,hastaya ilişkin tıbbi ve farmasötik bilgilerden haberdar olmalıdır.Hastanın tek eczane seçmesi veya ilaç profilini yanında bulundurulması halinde bu tür bilgileri elde etmek daha kolay olacaktır.

• İlaçlar ve tedavi konusunda bağımsız, kapsamlı,güncel ve objektif bilgiler her zamaneczacının elinin altında bulunmalıdır.
• Eczacı,eczacılık uygulamalarının her alanında profesyonel yeterliliğin sürdürülmesi ve değerlendirilmesi sorumluluğunu üstlenmelidir.

• Eczacılık lisans eğitimi,güncel eczacılık uygulamalarını ve gelecekteki muhtemel değişiklikleri kapsamalıdır.

• Eczacılar tarafından uyulması gereken İyi Eczacılık Uygulamaları ulusal standartlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Koşulların Uygulamaya Aktarılması

İyi Eczacılık Uygulamalarının kapsamında dört temel unsur vardır:

1 - Sağlığın geliştirilmesine, hastalığın engellenmesine ve sağlık hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik aktiviteler

2 - İlaçların ve ilaç uygulanmasında kullanılan tedaviye yönelik malzemelerin temini ve kullanımı ile ilgili aktiviteler (Bu aktiviteler eczane, kurum veya evde yürütülebilir).

3 - Kişisel bakıma yönelik bu aktivitelere, kendi kendine tedavi edilebilen semtomlar ve rahatsızlıklara yönelik tavsiyede bulunulması ve uygun görülen durumlarda ilaçların verilmesi de dahildir.

4 - Reçete yazma alışkanlıklarını ve ilaç kullanımını yönlendirici aktiviteler.

Dört temel unsurunun yanısıra İyi Eczacılık Uygulamaları'nın kapsadığı diğer konular:

• Toplum düzeyinde sağlığı geliştirme aktivitelerinin (aşırı ve yanlış ilaç tüketiminin azaltılması dahil)

diğer sağlık çalışanları ile eşgüdümlemesi.

• İlaç ve diğer sağlık ürünleri için kullanılan tanıtım materyallerinin profesyonelce değerlendirilmesi.

• İlaç ve sağlık konularına yönelik bilginin biçimsel bir yapı doğrultusunda dağıtılması.

• Klinik araştırmalarının her aşamasında görev alınması.

İyi Eczacılık Uygulamalarının Temel Unsurları

GPP'nin dört koşuluna yönelik yapılar ve süreçler ile ilgili uygulamaları ve uygun mekanları içeren **ulusal standartlar** geliştirilmeli ve eczacılar tarafından benimsenmesi sağlanmalıdır.

1. Sağlığı Geliştirme ve Hastalıklardan Korunma

Ulusal standartlar

- (i) Eczacı ve hasta arasında özel görüşme imkanını sağlayan mekanlar
- (ii) Sağlıkla ilgili genel danışmanlık hizmetinin sağlanması
- (iii) Belirli kampanya birifinglerine katılım sağlanarak, işbirliği içinde çaba gösterilmesi ve bilgilerin tutarlılığının sağlanması
- (iv) Teşhiste kullanılan testlere ilişkin bilgiler ve kullanılan aletlerin kalite gövencesinin sağlanması

çin geliştirilmelidir.

Yetkililer tarafından sağlığı geliştirmeye ve hastalıktan korunma alanlarına yönelik kaynak aktarımı gerçekleştirildiğinde, bu alanlar daha da önem kazanacaktır.Eczacıların katılımı sağlamak için maddi teşvik sağlanmalıdır.

2. Reçeteli İlaç ve Diğer Sağlık Ürünlerinin Sağlanması ve Kullanımı

(a) Reçetenin kabul edilmesi ve içeriğinin doğrulanması

Ulusal standartlar

- (i) Fizik olanaklar
 - (ii) İşlemler
 - (iv) Personel
- çin gereklidir.

(b) Eczacının reçeteyi değerlendirmesi

- (1) Tedavi yönünden Farmasötik ve Farmakolojik
(2) Kişiyeye uygunluğu yönünden.
(3) Sosyal, yasal, ekonomik yönden.

Ulusal standartlar

- (i) Bilgi kaynakları
(ii) Eczacının yeterliliği
(iii) Tıbbi kayıtlar
için gereklidir.

(C) İlaçların hazırlanması / sunumu

Ulusal standartlar

- (i) İlaç diğer ürünlerin sağlandığı kaynaklar
(ii) Saklama koşulları
(iii) Hastaya verildiği zamanki durumu
(iv) İlgili personel
(v) Gerekl malzemeler
(vi) Gereken çalışma yeri ve fizik olanaklar
(vii) Majistral preparatların hazırlanması ve kalite güvencesi
için gereklidir.

(d) Tedaviden optimum yarar elde edilmesini sağlamak amacı ile hasta veya yakınına yeterli, anlaşılabilir yazılı ve sözlü bilgi vermek

Ulusal standartlar

- (i) Eczacı ve hasta arasında özel görüşme imkanı sağlayan mekanlar
(ii) Bilgikaynakları
(iii) Uygulanacak genyöntemler ve bunların gereğince belgelenmesi
(iv) İlgili personelin yeterliliği için gereklidir.

(e) İlaç tedavisinin izlenmesi

Ulusal standartlar

- (i) Hastaya veya hasta gruplarına özgü tedavinin sonuçlarının sistematik ve değerlendirilmesine yönelik yöntemler
(ii) İzleme için gerekli malzeme ve fiziksel olanaklara ulaşılabilirlik
(iii) İzlemenin sürdürüldüğü fizik olanakların kalite güvencesi
için gereklidir.

(f) Profesyonel hizmetlerin belgelenmesi

Ulusal standartlar

- (i) Profesyonel aktivitelerin kapsamlı bilgiye erişimi sağlayacak biçimde kaytlanması
(ii) Profesyonel hizmetlerin kendi kendine

değerlendirilmesini ve kalite güvencesi süreçleri için gereklidir.

3. Kişisel Bakım

Ulusal standartlar

- (i) Kişisel bakım ilkeleri, hizmetin kalitesi ve çeşitliliği
(ii) Eczacı ve hasta arasında özel görüşme imkanı sağlayan mekanlar
(iii) İlgili personelin niteliklikleri
(iv) Gereksinim değerlendirilmesinin tam olarak nasıl yapılabileceği;

Örnek :

- (a) kimin sorunu olduğu
(b) semtomlar
(c) hastalığın ne kadar süredir devam ettiği
(d) yapılan tıbbi müdahale
(e) kullanılan ilaçlar
(v) Önerilen ilaçların etkinliği ve güvenilirliği
(vi) Hekime sevk gerektiren durumlar ve izlenmesi için gereklidir.

4. Reçete Yazma Alışkanlıklarını ve İlaç Kullanımını Yönlendirebilme

a. Rasyonel Reçete Yazma Politikası

Ulusal standartlar

- (i) Reçete yazma alışkanlıklarına ilişkin veri ve veri iletişimi kalitesi
(ii) İlaç formüllerinin hazırlanması
(iii) Hekimlerle reçete yazma alışkanlıkları konusunda ilişki kurma
(iv) Tıbbi ve eczacılık uygulamalarında ilaç kullanım verilerinin değerlendirilmesi
(v) Tanıtım metaryellerinin değerlendirilmesi
(vi) Değerlendirilmiş bilgilerin biçimsel bir yapı doğrultusunda dağıtılması
(vii) Sağlık personeli için eğitim programları
(viii) Eczacılara sağlanan referanslar
(ix) Hastalara ilişkin verilen gizliliği için gerekmektedir.

b. Araştırma Ve Uygulama Dökümanları

Eczacılar, profesyonel tecrübelerini ve aktivitelerini belgelemek, tedavi ve eczacılık uygulamalarına ilişkin araştırmaları yürütmek ve/veya bunlara katılmaktan sorumludur.

Uygulamada GPP'nin Yansıtılabilmesi

İyi Eczacılık Uygulamaları'nın spesifik standartları sadece ulusal çerçevede geliştirilebilir. Bu ilkeler, eczanelerdeki hasta ve müşterilerin yararı doğrultusunda, FIP tarafından profesyonel hederler olarak kabul edilmelidir. Bu projenin ilerlemesi, ilaç ve eczacılık ile ilgili ulusal kurum / kuruluşların sorumluluğundadır. Ülkelerin bu ilkeler doğrultusunda İyi Eczacılık Uygulamaları'nın spesifik standartlarını biçimlendirmesi süre ve çaba gerektirebilir. Sağlık çalışanları olarak, gecikmeden işlemleri başlatmak görevimizdir.

S..B. SAĞLIK PROJESİ GENEL KOORDİNATÖRLÜĞÜ, İLAÇ YÖNTEMİ BÖLÜMÜ'NÜN GPP KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden başlayarak yüzyıllar boyu hekimlik ile içiçe geçmiş olan eczacılık, 16. yüzyıldan sonra kimya bilimi ile yakınlaşmıştır. Bunun sonucunda giderek hemen tamamen ilaç ağırlıklı bir yapıya ve işleve yönelmiştir. İlaç üretiminin endüstriye kayması, 20. yüzyılın ikinci yarısında eczacılık tanımını gözden geçirmesine ve mesleğin üslendiği toplumsal rolün yeniden biçimlendirilmesini gündeme getirmiştir. Böylece, eczacılık hizmeti sunumu "insan odaklı" bir nitelik kazanmaya başlamıştır. 1960'lı yıllarda klinik eczacılığın, 1970'lerde de sosyal eczacılığın kuramsal çerçevesinin çizilmesi ve uygulamalarının yaygınlaştırılması, hizmet sunumunda anılan dönüşümün doğrultusunda gerçekleşmiştir. Alışlagelmiş eczacılık hizmetlere ile insan odaklı (klinik eczacılık ve sosyal eczacılık) hizmetler 1960-1980 döneminde birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış kavramlar olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, insan odaklı hizmetlerin çok hızlı biçimde gelişmesine yol açmışsa da, mesleğin toplum tarafından farklı kalite düzeylerinde algılanmasına neden olmuştur. Bu olumsuzluk, her iki hizmet sunum biçiminin aslında birbirinin tamamlayıcı olduğunun anlaşılabilmesi sonucu, bugün aşılmıştır. Günümüzde, gerek alışlagelmiş, gerekse insan odaklı hizmetlerin aynı potada eridiği "bütünleşik" eczacılık hizmetinden söz edilmektedir.

GPP, eczacılıkta yaşanmakta olan "yeniden meslekleşme" sürecinin kilometre taşlarından biridir. İyi eczacılık uygulamalarının çerçeve ilkeleri, kaçınılmaz duruma gelen mesleksi dönüşümün güçlü araçlarıdır. Bir mesleğin yeniden yapılanması,

vizyonunda boşluk ve misyonunda iç ve dış çevre unsurları doğrultusunda gelişen farklılaşmalara ayak uydurabilmesi gerektir. Eczacılık, yalnız gelişmiş değil, gelişmekte olan ülkelerde de anılan dönüşümü yaşamaktadır. Tartışılan konu, bu yeniden yapılanmanın gereği değil, hızıdır. Yeniden meslekleşme sürecinin etkileri, meslek kimliğinden toplumsal imajına, eğitiminden mevzuatına kadar, eczacılığın tüm başlıklarında yansıtılmaktadır.

Yirmibirinci yüzyılın eşiğinde bulunan Türkiye, eczacılık mesleğine taze bir açıdan bakabilmek durumundadır. Mesleğin hizmet sunum felsefesine kalitesi. Uluslararası eğilimler ile uyumlandırılmalıdır. Öncelikle ele alınması konular, eczacılık mevzuatı ve eczacılık eğitimidir. GPP kavramı ve bunu çerçeveleyen ilkeler, mevzuata ve eğitime gereğince yansıtılmalıdır.

Eczacılık mevzuatı iyi eczacılık uygulamaları doğrultusunda yeniden biçimlendirilirken, şu ilkelerden hareket edilmesi uygun olacaktır:

- 1) Mevzuatın benimsenebilmesini sağlamak amacıyla, ön planlama çalışmalarından başlanarak, ilgili tüm kesimlerin etkin katılımı gerçekleştirilmelidir.
- 2) Mevzuat biçimlendirirken, çalışmaların görüş birliğine dayandırılmasına özen gösterilmelidir.
- 3) Yapılacak değişikliklere ortak önceliklerden başlanmalıdır.
- 4) Bugünkü mevzuatta yapılacak düzenlemeler gerçekçi bir zaman taplosunayayılarak, uygulanabilirliği sağlamalıdır.
- 5) Düzenlemeler, dönüşüm sürecini desteklemeli, ancak değişimin hızını zorlamamalıdır.
- 6) Değişiklikler kademelendirilmeli ve her bir aşama bir sonrakine basamak oluşturacak biçimde tasarlanmalıdır.
- 7) Eczacılık hizmetlerine ilişkin yetki ve sorumluluk çerçevesi, eczacılığın güncel tanımı ile tutarlı biçimde çizilmelidir.
- 8) Eczacılık mevzuatı, eczacılık eğitimi ile eşgüdümlü olarak geliştirilmelidir.

9) Mevzuatın uygunabirliği, yaptırım gücünün yanısıra, motivasyon mekanizmalarında da dayandırılmalıdır.

10) Uygulama yakından izlenmeli, geri bildirimler değerlendirilerek gerekli düzenlemeler zamanında yapılmalıdır .

İyi eczacılık uygulamaları ışığında yeniden yapılandırılması gereken bir diğer konu da, eczacılık eğitimidir. Eczacılık mesleğinin gerek lisans ve lisanüstü, gerekse hizmetçi eğitimi tasarlanırken, aşağıdaki ilkelerin göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır:

1) Ulusal ilaç politikasının kavranmasını ve eczacılık hizmetlerine yansıtılmasını sağlayacak bakış açısının kazandırılması.

2) Ezacılığın yeniden meslekleşme sürecinin bilincine varılabilmesine yönelik bilgi ve becerilerinin kazandırılması.

3) Eczacılık öğrencilerinin ve eczacılarının yaşam boyu meslekleriyle birlikte gelişebilmeleri için gerekli araçların sağlanması.

4) Eczacılık hizmeti sunum kalitesine ilişkin kavramlar. Kalitenin sürekli iyileştirilmesi ve toplam kalite yöntemi çerçevesine oturabilecek anlayışın yerleştirilmesi.

5) Alışıl gelmiş eczacılık hizmetleri ile klinik eczacılık ve sosyal eczacılık konularına bütünleşik biçimde yaklaşabilecek anlayışın geliştirilmesi.

6) Hastayı ve sağlıklı kişiyi fiziksel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik çevresiyle birlikte değerlendirebilme becerisinin kazandırılması.

7) Hastalıkların etiyolijisini, patofizyolojisini, semptomatolojisini ve prognozunu bir bütün olarak alkılayabilme becerisinin pekiştirilmesi.

8) İlaç tedavi planını terapötik, farmasöti, ve ekonomik açılardan değerlendirebilecek ve yorumlayabilecek bakış açısını kazandırılması. (9) Sağlığın geliştirilmesine katkıda bulunabilecek birikimin sağlanması.

10) Bilgi sunmanın yanısıra, topluma ve sağlık

persoline danışmanlık hizmeti verebilmesine yönelik alt yapının hazırlanması.

Yukarda özetlenen ilkelerin hayata geçirilebilmesi için, ülkemizdeki eczacılık eğitiminde bugün yer alan konuların yanısıra, şu bakışların da derinlemesine işlenmesi zorunludur: Klinik eczacılık, sosyal eczacılık toplumu tanıma ve toplum eğitimi yöntemleri, sosyal pazarlama teknikleri ,iletişim becerileri, farmakoeekonomik analiz yöntemleri, farmakoe-pidemiolojik tenikler ve farmakoantropolojik yaklaşımlar.

Bir mesleğin kendi ayakları üzerinde durabilmesinin ilk koşulu, ona sahip çıkılmasında gerekli düzenlemelerin yapılması konusunda kararlılık sergilenmesidir. Meslek kimliği, ancak böyle davranıldığında kazanılmakta ve gelişmektedir. Dönüşümün dinamiği ve yeniden yapılanmasının gereği kavranmadıkça, değişimin yöntemleri anlaşılmadıkça, ve bedeli göze alınmadıkça, eczacılık mesleğini yirmibirinci yüzyılda da yaşatamıme şansı oldukça sınırlı kalacaktır.

GPP konusundaki kişisel ve kurumsal katkıların, eczacılık mesleğine ve toplum sağlığına yönelik çabalara destek olacaktır. iyi eczacılık uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi.. İlgili tüm kesimlerin üzerine düşeni yerine getirmelerine bağlıdır .Eczacılığın yarın da toplumsal işlevini sürdürebilmesi, GPP kavramının anlaşılabilmesini ve geliştirilmesini getirmektedir.

**Derleyen
Ecz. Nil Eroğlu**